

Oost-Groningen als kunstzone

Kunstmanifestatie STAR & Arts legt verleden bloot

Oost-Groningen verandert deze zomer twee maanden lang in een dynamische kunstzone. Zeven tijdelijke kunstwerken langs de museumspoorlijn STAR-tussen Veendam en Musselkanaal-verwijzen naar verdwenen elementen in het landschap. STAR & Arts heet het project, dat bestaat uit beelden, installaties, land-art projecten en foto- en filmpresentaties. Bezoekers kunnen vanuit de trein de kunstwerken op hun gemak aan zich voorbij laten trekken.

Door Martin Groenewold

De bamboekunst van Antoon Versteegde.

Foto's: Jan Zeeman

De andere projecten

■ OMGEEFMIJ

Het kunstenaarscollectief Omgeefmij uit Finsterwolde realiseerde voor STAR & Arts

Een zeepbel

Mensen en

Een zeepbel van bamboe

Antoon Versteegde

Beeldend kunstenaar Antoon Versteegde (1953) begeeft zich het liefste buiten de gevestigde kunstinstellingen en tentoonstellingsruimten. In de openbare ruimte bouwt hij levensgrote constructies van ongekunsteld materiaal als bamboe en elastiek. Zo ook in Wildervank, waar een 160 meter lange treintunnel werd neergezet.

"Ik raak altijd gefascineerd door mensen die met modeltreinen spelen", legt hij uit. "Vaak zijn het mannen, die zo'n spoorbaan zogenaamd voor de kinderen neerleggen. Zodra het gezinsbudget het toelaat, kopen ze er een tunnel bij. Toen ik voor het eerst van deze kunstmanifestatie hoorde, heb ik op internet opgezocht wat de STAR precies doet. In wezen beheert de stichting een soort modeltrein, maar dan in een schaal van één op één. Het stond voor mij daarom al heel snel vast dat ik een tunnel wilde bouwen."

De door Versteegde ontwikkelde bouwtechniek, die hij 'bamboestiek' heeft gedoopt, is volgens de kunstenaar gemakkelijk aan te leren door iedereen die wil meedoen. Spontane interactie vormt namelijk een wezenlijk onderdeel van zijn werk. "Bamboestiek is het aan elkaar knopen van bamboestokken met elastiekjes", legt de in Uden woonachtige kunstenaar uit. "In Wildervank hebben tientallen mensen meegeholpen. Kinderen, volwassenen en bejaarden. Ik heb zelfs complete ambtenarenteams voorbij zien trekken, en hotemetoten van een of ander waterschap."

De tunnel is opgebouwd uit vierduizend bamboestukken met een lengte van ruim drie meter en zo'n vierhonderd kilo elastiek. "De transparante constructie biedt volop de gelegenheid het beeld in te vullen en te kleuren met eigen gedachten. Geen enkele boog is precies gelijk. Het is een soort zeepbel, die er aan alle kanten anders uitziet."

Het resultaat van deze samenwerking blijft slechts twee maanden staan. "Dat is niet erg", vindt Versteegde. "Of sterker nog: dat is noodzakelijk. Het beeld, in dit geval dus de tunnel, is slechts een tussenfase. Zoals een fotograaf een negatief nodig heeft om een foto af te drukken. Straks, als STAR & Arts voorbij is, wordt de tunnel toegevoegd aan het collectieve geheugen van de plaatselijke bevolking. Behalve de herinnering aan elkaar en het project resteren dan de verhalen en de foto's. Dat nabeeld is het werkelijke kunstwerk."

Mensen en hun plekken

Joke Robaard

Joke Robaard (1953) bedacht eerder een project waarin modellen niet alleen poseerden voor een foto, maar ook meebeetelden aan het uiteindelijke formaat ervan. Hoogleraren fotografeerde ze op de catwalk, als portret van een universiteit. En in het kader van de opdrachtserie *Onvoltooid Portret Van Emmen* maakte ze een serie van vier folders met panoramafoto's van deze stad.

In Stadskanaal legde Robaard in twee video-films en een folder het netwerk van de museumspoorlijn STAR bloot. Ze wilde laten zien hoe de organisatie van de STAR functioneert, en gaf haar kunstproject de titel *Trailer* mee. "Een belangrijk gegeven van STAR & Arts is dat het een oude spoorlijn als uitgangspunt neemt, waaraan het een netwerk van mensen verbindt. De aantekelijkheid van de structuur - het netwerk - van de STAR vormde voor mij de aanleiding tot het maken van *Trailer*."

De folder van Robaard toont een panorama waarvoor vijftig vrijwilligers van de STAR zich lieten portretteren. Het was aanvankelijk de bedoeling alle 120 medewerkers van de museumspoorlijn voor het nageslacht vast te leggen, maar tijdens de fotosessie op zaterdag 4 mei bleek de animo kleiner dan verwacht. De mensen die wel kwamen, zijn gefotografeerd op de locatie waarbij ze zich het meest betrokken voelen. Robaard: "Op die manier laat ik het verband zien tussen mensen en plekken." Voor het staatsieportret, dat fungeert als de blikvanger van de folder, werden de vrijwilligers op een van de imposante stoomlocomotieven in de remise neergezet.

Op 4 mei werden ook filmopnamen gemaakt. De film laat gedurende een aantal seconden medewerkers van de STAR zien. "In beeld verschijnen de namen en functies van de mensen, maar niet hun gezichten", aldus de in Amsterdam woonachtige fotografe. "Je ziet alleen hun overall, trui, colbert of T-shirt. Deze beelden dienen als voorfilm, een trailer dus, waarna het staatsieportret in de folder de gezichten van de mensen laat zien."

De film, waarbij door medewerkers van de STAR een geluidsband is gemaakt, wordt tijdens STAR & Arts geprojecteerd in het stationsgebouw van Stadskanaal. De trein vertrekt en komt aan op dit station, dus hebben bezoekers voldoende tijd het werk van Joke Robaard te bekijken. De folder is op verschillende plaatsen gratis verkrijgbaar.

DE MUSEUMSPOORLIJN

De historische stoomtrein van Museumspoorlijn STAR rijdt sinds 1994 tussen Veendam en Stadskanaal. Deze verbinding werd tot in de jaren tachtig door de NS gebruikt. Het 26 kilometer lange spoor loopt nagenoeg geheel langs de grens tussen Groningen en Drenthe, de Semslinie. De Stichting Stadskanaal Rail (STAR) werd in 1992 opgericht met als doel de spoorlijn te behouden als industrieel monument van de Veenkoloniën.

STAR & ARTS

De kunstmanifestatie STAR & Arts wordt morgen geopend en duurt tot en met 28 juli. De stoomlocomotief van de STAR rijdt morgen vanaf 13.00 uur voor het eerst langs de verschillende kunstwerken. Een complete dienstregeling is te vinden op de website www.rcpog.nl. Alle kunstwerken zijn ook op eigen gelegenheid te bereiken. De locaties worden compleet met aanvoerroutes in de folder en een festivalkrant weergegeven.

Het kunstenaarscollectief Omgeefmij uit Finsterwolde realiseerde voor STAR & Arts tussen Veendam en Stadskanaal het 'lijnkunstwerk'. Het project maakt de titanenarbeid van de turfgravers zichtbaar door tachtig vaandels te plaatsen bij alle nog bestaande en al verdwenen dwarswijken. Een tweede project van Omgeefmij is het op schaal nagebouwde en destijds door de NS gesloopte stationsgebouw van Musselkanaal.

ONIX ARCHITECTEN

Pal naast het voormalige stationskoffiehuis in Bareveld - nu hotel-restaurant De Veenkoloniën - ligt het plateau waarop tot in de jaren zeventig een bescheiden stationsgebouwtje stond. Voor STAR & Arts heeft Onix Architecten uit Groningen de muren opnieuw laten optrekken, voor de gelegenheid uit achtduizend aardappelkistjes.

PAVLOV MEDIA

'Stille Getuigen' heet het 'luis-terproject' dat Pavlov Media uit Groningen realiseerde in Eerste Exploërmond. Op de plaats van het voormalige station staan enkele grote bomen. Het zijn stille getuigen van het verleden. Ter plaatse zijn dorpsgeluiden te horen van vroeger en nu; geknars van treinen, voetstappen en flarden van gesprekken.

KRIJN DE KONING

Van het stationsgebouw in Eerste Exploërmond resteert weinig meer dan een soort verdiepte ruimte in het landschap. Decor en inspiratiebron voor het werk van Krijn de Koning (1963) uit Amsterdam. Hij geeft de fundamente van het vroegere station weer door middel van hoogteverschillen. In het midden ligt een verhoogd plateau met daarop een rij bankjes: de wachtkamer.